שמיני ד

א. „כל הולך על גחון וכל הולך על ארבע עד כל מרבה רגלים וגו'"[1] — איז רש"י מעתיק (אין ערשטן דיבור המתחיל) „הולך על גחון" און איז מפרש: „זה נחש ולשון גחון שחיי' שהולך שח ונופל על מעיו".

פֿאַרוואָס רש"י טייטשט „הולך על גחון — זה נחש", איז מובן אין פשטות: דער איינציקער אָרט אין תורה וואו מ'גענפינט אַן ענלעכן לשון (ביי שרצים) איז ביים נחש (אין פ' בראשית[2]), וואו עס שטייט „על גחונך תלך". איז דערפון מוכח, אַז אויך „הולך על גחון" מיינט — נחש[3].

מ'דאַרף אָבער פֿאַרשטיין דעם סיום פון פרש"י — „ולשון גחון שחיי' שהולך שח ונופל על מעיו": ווי געזאָגט, שטייט שוין אין פ' בראשית „על גחונך תלך", אָבער דאָרטן איז רש"י ניט מפרש וואָס איז „לשון גחון" (נאָר אַז „רגלים היו לו ונקצצו") — איז ניט מובן: רש"י האָט דאָך געדאַרפט מפרש זיין דעם טייטש פון „גחון" דעם ערשטן מאָל וועו עס שטייט אין חומש, און ניט פֿאַרלאָזן זיך אויף זיין פירוש אין פ' שמיני?

ב. לכאורה וואָלט מען געקענט ענטפערן, אַז רש"י איז ניט מפרש (אין פ' בראשית) „על גחונך תלך", ווייל דער טייטש פון „גחון" איז מובן מאליו — און אויף איינעם פון צוויי אופנים:

א) אויפן פסוק[4] „ושם הנהר השני גיחון" (וואָס שטייט פֿאַר „על גחונך תלך") טייטשט רש"י: „גיחון — שהי' הולך והומה והמייתו גדולה מאד כמו וכי יגח[5] שמנגח והולך והומה"; און עד"ז קען מען טייטשן „על גחונך תלך": וויבאַלד אַ נחש קריכט אויף דער ערד (ווי רש"י זאָגט „רגלים היו לו ונקצצו"), ווערט זיין הליכה אַנגערופן „על גחונך" — (בלשון האבן עזרא[6]) „בעבור הרוח שיגיח ממנו" ד.ה. רש"י פֿאַרלאָזט זיך אויף זיין פירוש אין פרי ערדיקן פסוק — „גיחון"[7].

ב) „גחון" מיינט — מעיים, ווי דער תרגום[8] טייטשט „על גחונך תלך — על מעך תיזיל" [אָדער „חזה" — כפירוש האבן עזרא[9]]; און רש"י דאַרף עס ניט מפרש זיין וואָרום דאָס איז אַ וואָרט אין לשון־קודש וואָס דער תלמיד ווייס זיין פירוש [פונקט ווי ער ווייס דעם טייטש פון „מעיים" (אָדער פון „חזה")][9].

אָבער לפי זה איז שווער לאידך גיסא: וואָס איז רש"י'ס הכרח אַז דאָ איז דער פירוש פון „הולך על גחון" ניט ווי באַ על גחונך תלך — ווי דער ראב"ע דאָ איז מפרש — [ניט „הולך והומה כו'", אָדער (כפירוש התרגום) (אויך דאָ

---

1) פרשתנו יא, מב.
2) ג, יד.
3) ראה גם ראב"ע כאן.
4) בראשית ב, יג.
5) משפטים כא, כח.
6) בראשית ג, יד.
7) ואף שהראב"ע שם כ' „זה דרך דרש" — הוא לשיטתי' דגם „ב„גיחון" כתב כן, אבל רש"י מפרש כן שם סתם — בלי להוסיף שזהו דרש.
8) ועד"ז בתיב"ע שם. ת"י שם (הובא בערוך ע' שחף). ועד"ז בת"א, תיב"ע ות"י כאן.
9) אבל דוחק הוא — שהרי תיבה זו בלתי רגילה. ובפרט שגם מפרשי התורה שקו"ט בפירושה.

„מעוהי"], נאָר „לשון גחון שחי׳ וכו׳" [10]?

ג. דערנאָך איז רש״י מעתיק „כל הולך" [11] און איז מפרש: „להביא השלשולין ואת הדומה לדומה".

איז ניט מובן:

א) אמת טאָקע אז „כל" איז אַ ריבוי, אָבער פונוואַנען איז די ראי׳ ע״ד הפשט [12] אז ער איז מרבה צוויי זאָכן: א) שלשולין, ב) ואת הדומה לדומה [13]?

ב) די קשיא ווערט נאָך שטאַרקער: די דרשה איז דאָ אין תורת כהנים [14] און גמרא [15]. דער לשון פון רש״י „ואת הדומה לדומה" שטייט אין תורת כהנים, אָבער אין גמרא איז דער לשון „ואת הדומה לשילשול" [16].

איז לויט דער גירסא פון גמרא קען מען לערנען (בדוחק עכ״פ) אז „כל" איז מרבה בלויז אַיין זאָך: שלשול והדומה לשלשול. ד.ה. „שלשול" איז אַ דוגמא פון דער מין וואָס מ׳לערנט אָפּ פון דעם ריבוי, וואָס איז כולל יעדען שרץ וואָס איז דומה צו שלשול (ופשיטא — שלשול גופא):

אָבער לויט דער גירסא פון תו״כ — „ואת הדומה לדומה" — איז מודגש אַז דאָס זיינען צוויי ריבויים (צוויי „מדרגות"): א) „שלשול" וואָס איז דומה לנחש, ב) „ואת הדומה לדומה" — שרצים וואָס זיינען (ניט דומה לנחש, נאָר) דומה לשלשול וואָס ער איז אַליין בלויז אַ דומה לנחש [17].

און רש״י קלייבט אויס די גירסא פון תו״כ און ניט די גירסא פון גמרא!

ג) פאַרוואָס איז רש״י מעתיק פון פסוק אויך „(כל) הולך" — דער ריבוי איז דאָך בלויז פון וואָרט „כל" [18]?

נאָכמער: גלייך שפּעטער בכיוצא בזה איז רש״י מעתיק (פון די וועַרטער [19] „וכל הולך על ארבע") נאָר דעם וואָרט „כל" [20] און איז מפרש „להביא את החפושית וכו׳" — און דאָ איז רש״י מוסיף ומעתיק אויך „הולך"?

---

10) ודוחק לומר דכוונת התרגום היא [לא שפירושו של „גחון" הוא „מעיו", כ״א] כברש״י ש„הולך שח ונופל על מעיו" (והפירוש ד„גחון" הוא „לשון שחי׳"). אבל ראה רד״ק בראשית שם. ובת״כ כאן (ועד״ז בבראשית שם. וראה פ׳ לתרגום ירושלמי כאן): „כל הולך (על גחון) — כל דשחף כו׳".

11) הטעם שרש״י מקדים פירושו על „הולך על גחון" קודם פירושו על תיבות „כל הולך" — מובן בפשטות, כי בתחילה מפרש העיקר „הולך על גחון", ואח״כ — ההוספה ד„כל הולך גו׳" (ועד״ז ב„וכל הולך על ארבע").

12) כי אף שדרשא זו מקורה בגמ׳ ותו״כ כדלקמן בפנים — הרי רש״י מעתיק בפירושו רק דרז״ל השייכים לפשש״מ, ובפרט בנדו״ד שלא כתב ע״ז שהוא דרש, מובן שפירוש זה מוכרח בפשטות הכתובים.

13) ולהעיר מגירסת הרי״ף והרא״ש בחולין שם: „כל לרבות שלשול קטן" (ותו לא).

14) עה״פ.

15) חולין סז, ב.

16) ובדק״ס חולין שם מביא מכת״י דגם שם הגירסא היא כבתו״כ.

17) ראה באר מים חיים (לאחי המהר״ל) ודבק טוב כאן. וראה ג״כ רא״ם כאן. פ׳ הראב״ד לתו״כ שם. ולהעיר מהגירסא ברש״י כת״י: השלשול ואת הדומה לו ואת הדומה לדומה.

18) וכבחולין שם: „כל לרבות השילשול וכו׳" (ובתו״כ שם: כל הולך על גחון להביא כו׳).

19) אף שבכתוב נאמר „וכל" — כ״ה גם בחולין ותו״כ שם. וי״ל שאי״ז ד״ה חדש (בפירש״י) והעתקת לשון הכתוב, כ״א חלק מד״ה הקודם („הולך על ארבע") ולכן מסתפק בהעתקת לשון הכתוב הנוגע לכאן („כל"). ועד״ז בד״ה „הולך על גחון".

20) אף שבחולין ותו״כ שם מעתיק „כל הולך" (אבל ברי״ף ורא״ש שם: „כל").

ד. דערנאָך איז רש"י מעתיק „הולך על ארבע" און איז מפרש: „זה עקרב" (וועלכער איז דער איינציקער שרץ וואָס איז „הולך על ארבע"); און דערנאָך איז ער מעתיק, כנ"ל, „כל" און איז מפרש: „להביא את החפושית אשקרבו"ט בלע"ז ואת הדומה לדומה".

איז אויך דאָ ניט מובן (ע"ד הנ"ל ס"ג):

א) פון וואָנען נעמט רש"י פון פשט הכתובים אַז דער „כל" איז מרבה צוויי זאַכן — (א) החפושית (ב) ואת הדומה לדומה[21]?

ב) פאַרוואָס קלייבט אויס רש"י די גירסא פון תו"כ און ניט פון גמרא — „ואת הדומה לחיפושית"?

ה. שפּעטער שטעלט זיך רש"י אויף „מרבה רגלים" און איז מפרש: „זה נדל שרץ שיש לו רגלים מראשו ועד זנבו לכאן ולכאן וקורין צינטפיד"ש" (און מיט דעם איז רש"י מסיים זיין פירוש אויף דעם פסוק).

דאָס וואָס רש"י איז מאריך אַז „נדל" „זה שרץ שיש לו רגלים מראשו ועד זנבו לכאן ולכאן וקורין צינטפיד"ש", און זאָגט ניט בקיצור „זה נדל צינט־פיד"ש בלע"ז" — איז פאַרשטאַנדיק: רש"י באַוואַרנט: עס זיינען דאָך פאַראַן אַ סך שרצים מיט הרבה רגלים, פאַר־וואָס זאָגט מען אַז „מרבה רגלים זה נדל"? דעריבער איז רש"י מסביר, אַז דאָס איז אַ שרץ וואָס זיין גאַנצער גוף האָט רגלים, „מראשו ועד זנבו (און) לכאן ולכאן", און דערפאַר „וקורין"[22] רופט מען אים ע"ש ריבוי הרגלים — „צינטפיד"ש" (— „מאה רגלים"[23]); און דאָס איז דער שרץ וועלכן די תורה מיינט מיט „מרבה רגלים".

פאַרוואָס איז אַבער רש"י דאָ ניט מפרש דעם וואַרט „כל (מרבה רגלים)" וואָס שטייט אין פסוק, אַז ער קומט מרבה זיין אויך אַנדערע שרצים וואָס זיינען מרבה רגלים און דומה לנדל[24], דומה ואת הדומה לדומה*[24]?

דער פלא איז נאָך גרעסער: סיי אין תו"כ און סיי אין גמרא שטייט טאָקע אַז „עד כל (מרבה)" איז מרבה „את הדומה ואת הדומה לדומה" — און רש"י ברענגט די דרשות רז"ל אויף די ערשטע צוויי מאָל וואו ס'שטייט „(ו)כל" אין פסוק, און ניט ביים דריטן מאָל?

ו. דער ביאור בכל זה:

ווי געזאָגט פריער, פון דעם וואָס דער פסוק נוצט דעם לשון „(הולך על) גחון" — אַ לשון וואָס שטייט נאָר ביי נחש — איז מוכח אַז דערמיט מיינט ער אַ נחש („זה[25] נחש"); ועד"ז „הולך על ארבע": וויבאַלד אַז דער איינציקער

---

21) ובדפוס שני דרש"י תיבות „ואת הדומה לדומה" ליתא כאן. וראה לקמן הערה 24.

22) וראה גם פירש"י חולין שם (ד"ה נדל): „מאה רגלים קורין לו".

23) ל' רש"י הנ"ל.

24) בדפוס שני דרש"י איתא: „עד כל — לרבות הדומה". אבל ד"ה זה בא קודם לד"ה „מרבה — זה נדל וכו'". ואולי יש כאן טה"ד, וצ"ל חלק מד"ה הקודם (בהמשך ל„כל — להביא את החפושית כו'"). וראה לעיל הערה 21.

*24) ל' הש"ס חולין שם, אף שבנוגע לנחש ועקרב לא כתב כן, כנ"ל. ואכ"מ.

25) משא"כ עה"פ (לעיל יא, כז) „על כפיו", פרש"י: „כגון כלב ודוב וחתול" (וגם אינו מפרש הריבוי ד„וכל הולך גו'") — אף שבתו"כ שם: „זה הקוף, כל להביא כו'" — כי הפירוש ד„וכל הולך על כפיו" ע"ד הפשט הוא: כל החיות שבסוג הזה (ורש"י מביא דוגמאות אחדות), משא"כ כאן שמוכרח לפרש „זה נחש", „זה עקרב" (ובמילא — ד„כל" בא לרבות). וראה לקמן בפנים ס"ט.

שרץ וואס איז „הולך על ארבע" איז אן עקרב, איז דערפון מוכח אז די תורה רעדט וועגן עקרב („זה [25] עקרב").

אבער פארוואס זאגט דער פסוק „הולך על גחון", „הולך על ארבע" (וואס מיינען נחש ועקרב) און זאגט ניט בקיצור ובפירוש: נחש ועקרב?

[בשלמא וואס עס שטייט „מרבה רגלים" (ניט „נדל") — קען מען ענטפערן, ווייל „נדל" איז ניט קיין לשון־המקרא ווארט, מ'געפינט אים ניט אין תנ"ך (נאר בתו"כ דא ובמשנה [26], וואס רש"י ברייענגט כו"כ פעמים תו"כ בפי' בספר ויקרא); אבער נחש און עקרב זיינען דאך ווערטער וואס שטייען כמה פעמים אין חומש].

מוז מען זאגן אז מיט „הולך על גחון" רעדט די תורה וועגן נחש ניט אלס כללות הנחש וואס האט כו"כ תכונות, נאר דוקא אלס אזא וואס האט די תכונה פון „הולך על גחון": איז במילא מובן אז „כל הולך על גחון" איז מרבה שרצים וואס זיינען דומה צו נחש דוקא אין דעם ענין פון „הולך על גחון" („שלשולין כו'"). ועד"ז ביי „כל הולך על ארבע" [27].

און דערפאר קען דער פסוק ניט זאגן „נחש" אדער „עקרב", ווייל דעמאלט וואלט „כל" מרבה געווען נאר שרצים פון מין נחש ועקרב, אדער — אפילו אז מ'וואלט מרבה געווען אויך דומה להם וואלט מען ניט געווואוסט אין וואס דאזפן זיי זיין דומה — אין דעם ענין פון „הולך על גחון" און „הולך על ארבע", אדער אין אנדערע פרטים.

ועפ"ז איז אויך מובן בפשטות פאר־וואס רש"י קען דא ניט לערנען „גחון" — „בעבור הרוח שיגיח ממנו" (ע"ד פירושו אויף „גיחון") — וויל „כל הולך על גחון" קומט דאך מרבה זיין אנדערע שרצים וואס זיינען „הולך על גחון", און מ'געפינט ניט קיין אנדער שרץ וואס איז הולך ומגיח רוח.

ז. עפ"ז איז אויך מובן אז רש"י קען דא ניט טייטשן (כפי' התרגום) „על גחון" — „על מעוהי" [28], וויל דעמאלט איז ניט מובן: פארוואס נוצט דער פסוק דעם לשון „גחון" וואס איז מכריח אז „זה נחש" (וויל דער לשון שטייט נאר ביי נחש כנ"ל) און „כל הולך גו'" איז מרבה אנדערע שרצים — עס האט דאך געקענט שטיין א לשון וואס איז מלכתחילה כולל אלע שרצים (פון דעם סוג) [29], ווי „הולך על מעיו" *[29] וכיו"ב?

מוז מען זאגן, אז „הולך על גחון" איז א תכונה וואס איז טאקע דא נאר ביים נחש; און דערפאר טייטשט רש"י „ולשון גחון שחיי' [30] שהולך שח ונופל על

28) נוסף שי"ל שלא נמצא עוד בקרא שגיחון פירושו מעוהי, משא"כ שיהי' פירושו שחיי' — כנסמן לקמן הערה 30.

29) ע"ד הנ"ל הערה 25.

*29) שהרי נמצא לו חבר בקרא (תולדות כה, כג. וראה פירש"י בא יב, ט. ויקרא א, טז — אבל מובן שאין לומר „הולך על קרבו", כי לשון „קרבו" הוא ע"ש שנמצא בקרבו — בפנים (למיעוטי עורו המכסה עליו ושעליו הולך)).

30) ומצינו לו חבר בקרא (מיכה ד, י) „חולי וגחי", וכפרש"י שם: „כרעי ושחי" (ומביא דוגמא) על גחונך וכן בלשון משנה: (תוספתא מו"ק פ"א ה"ד)

*) ראה לקו"ש (חי"ז ע' 115. חט"ו ע' 348 הערה 6) דבפי' עה"ת קורא רש"י גם לתוספתא — „לשון משנה".

26) מקואות פ"ה מ"ג. וראה פרש"י (מקץ מג, ל) ובלשון משנה .. ובלשון ארמי .. ובמקרא.

27) שהרי „שלשול" הוא תולעת (ולא מין נחש). וכן „חפושית" אינו מין עקרב (ראה רמב"ם הל' פרה פ"ט הי"א. ולהעיר מרמב"ם הל' מאכלות אסורות פ"ב ה"י: נחשים ועקרבים וחפשית ונדל וכיו"ב).

מעיר": פון אנהויב גייט ער איינגעבויגן (ניט „על מעיר"), נאר שפעטער איז ער „נופל על מעיר": משא"כ „שלשולין" וכיו"ב וואס מ'איז מרבה פון „כל", קריכן לכתחילה על מעיהם.

[און עד"ז „כל הולך על ארבע": נאר אן עקרב איז „הולך על ארבע" כפשוטו, משא"כ „חפושית" וכיו"ב וואס מ'איז מרבה פון „כל", האבן „יותר מארבעה רגלים אלא שהעליונים אינם משמשין כ"כ"[31]].

און דערפאר איז רש"י מעתיק פון פסוק „כל הולך": מיט דעם איז ער מדגיש אז די ענלעכקייט צווישן זיי מיטן נחש איז בלויז אין דער הליכה וואס קומט ארויס שפעטער ביים נחש, נאכדעם וואס ער איז „נופל על מעיר"; אבער דער ענין פון „גחון" — „לשון שחיי' שהולך שח" — איז ביי זיי טאקע ניטא[32].

ח. עפ"ז איז מובן וואס רש"י קלייבט אויס גירסת התו"כ „ואת הדומה לדומה". ער לאזט אונז דערמיט וויסן:

א) דער „כל" קומט ניט מרבה זיין נאך שרצים אין מין הנחש ועקרב (וואס דער מאלט איז דאס מרבה אויך אזעלכע וואס „אין דומין זה לזה"[33]), נאר שרצים וואס האבן א דמיון צו נחש ועקרב אין דעם ענין פון „הולך על גחון.. על ארבע".

ב) לאידך: אפילו „שלשולין" זיינען ניט דומה לנחש בכל פרטיו, אפילו ניט אין דעם ענין פון „הולך על גחון", ס'איז צווישן זיי בלויז א קצת דמיון (ווארום א נחש איז סכ"ס „נופל על מעיר"): און עד"ז „חפושית" האט נאר א קצת דמיון צו עקרב אין דעם ענין פון „הולך על ארבע" (ווייל „עליונים אינם משמשין כ"כ");

און וויבאלד אזוי, קען דאך דער „כל" מרבה זיין אפילו „הדומה לדומה" — אויב נאר עס האט אין זיך אט דעם קצת דמיון בענין „הולך על גחון" ו„על ארבע".

ט. עפ"י כהנ"ל איז אויך מובן דער חילוק צווישן „כל הולך על גחון וכל הולך על ארבע" און „כל מרבה רגלים" (וואו רש"י איז ניט מפרש תיבת „כל"):

„הולך על גחון" און „הולך על ארבע" זיינען פאראן (בשרצים) נאר ביי נחש ועקרב, און דערפאר, וועז דער פסוק איז מוסיף „כל הולך על גחון וכל הולך על ארבע" קען מען ניט טייטשן כפשוטו — אלע שרצים וואס גייען „על גחון... ארבע" — ווייל חוץ פון נחש ועקרב איז ניטא א שרץ וואס איז הולך על גחון או על ארבע; ובמילא מוז מען זאגן אז „כל" דא איז ניט כפשוטו, נאר איז בא לרבות.

משא"כ „מרבה רגלים" — מער ווי ארבע — איז דא ביי א ריבוי שרצים (כאטש — חוץ בא נדל — איז בא זיי דא פלאץ בגופם אויף מער מרבה זיין ברגליים) ובמילא איז דער טייטש פון „כל מרבה רגלים" כפשוטו (און רש"י דארף עס ניט מפרש זיין): אלע שרצים וואס זיינען אין דעם סוג פון „מרבה רגלים".

יו"ד. מ'דארף אבער פארשטיין: לויט דעם, ווי טייטשט רש"י „מרבה

„כותל הגוזה לרה"ר". וגם בלשון ארמי (גמרא) מצינו „גחין ותלחוש" (ב"מ נט, א. ועד"ז בכ"מ).

31) רא"ם כאן. ועד"ז בפי' הראב"ד לתו"כ כאן.

32) משא"כ ב„הולך על ארבע" שה(קצת) דמיון בין „חפושית" ועקרב הוא ב„הולך על ארבע".

33) פרש"י לעיל יא, יג („כל עוף שנאמר בו למינה .. יש באותו המין שאין דומין זה לזה").

רגלים — זה נדל וכו׳״, ניט שרייבענ־דיק אפילו „כגון נדל״ [29]?

איז דער ביאור בזה: וויבאלד אז אין די ערשטע צוויי פאלן — „הולך על גחון גו׳ הולך על ארבע״ — מיינט דער פסוק איין שרץ — נחש ועקרב (וכנ״ל בארוכה) — איז מסתבר צו זאגן, אז אויך אין דריטן פאל — „מרבה רגלים״ — מיינט מען איין שרץ — נדל; און „כל מרבה רגלים״ מיינט אלע סוגים אין דעם ענין (מין) פון „מרבה רגלים״ (און רש״י דארף עס ניט מפרש זיין וויל ס׳איז מובן מאליו, ס׳איז ע״ד ווי עס שטייט פריער כמה פעמים „למינו״ וכיו״ב).

יא. פון די הוראות אין עבודת ה׳ — ובהקדים:

לכאורה איז נאך אלץ ניט גלאטיק (עכ״פ בפנימיות הענינים): סוף־סוף איז הליכת הנחש „על מעיו״ („הולך שחׁ״ איז דאך נאר בתחילת הליכתו) — פארוואס שרייבט ניט די תורה „הולך על מעיו״ און דערמיט כולל זיין אלע שרצים פון דעם סוג (אויך נחש)?

נאר אין דעם איז דאָ אַ הוראה אין עבודת ה׳: חז״ל [34] זאגן אויף נחש „דא יצה״ר״. און דאס זאגט תורה: דער יצה״ר קומט ניט לכתחילה באווירקן אַ אידן ער זאל ווערן אַ „הולך על מעיו״ — גייען, קריכן און ליגן אין עניני אכילה וכו׳ ענינים ארציים [35]. ער הייבט אן מיט „הולך שחׁ״: זיין קאָפּ איז אראפגעלאזט, איינגעבויגן, עס פעלט אים אין „שאו מרום עיניכם וראו גו׳״ [36] — אבער דאס דערפריט, אז סוכ״ס ווערט ער ר״ל אַ „נופל על מעיו״. ווי חז״ל [37] זאגן „כך אומנתו של יצה״ר היום אומר לו עשה כך וכו׳ (ביו) עבוד ע״ז״.

און דערפאר איז די עצה ווי צו בייקומען דעם „נחש״ איז דורך ליגן אין ענינים פון מרום — תורה [38] בכלל, ובמיוחד אין נסתר ופנימיות התורה [39], וואס דאס באוואַרנט דעם ענין פון „הולך שחׁ״.

און אויך דאס איז מרומז אין אונזער פסוק, ווי דער מהרש״א איז מבאר דעם מרז״ל [40] „לפיכך נקראו ראשונים סופרים שהיו סופרים כל האותיות שבתורה שהיו אומרים וי״ו דגחון חציין של אותיות של ס״ת וכו׳״: האותיות אינן מורים רק על שמותיו של הקב״ה שהוא הנסתר גמור של התורה [41] ולפי שהסטרא דשמאלא וכח הטומאה הוא נחש הקדמוני .. וע״כ הפסיק באותיות התורה בוי״ו דגחון לרמוז כפי אותיות התורה שהן כולן שמותיו של הקב״ה [42]

---

34) זח״א לה, ב.

35) להעיר מפרש״י (ויקרא א, טז): בנוצתה. עם בני מע׳ ונוצה ל׳ דבר המאוס כו׳ וזהו שת״א באוכלי׳.

36) ישע׳ מ, כו.

37) שבת קה, ב.

38) דתורה היא בחי׳ „שמים״ — תו״א בתחילתו. ובכ״מ.

ולהעיר מאוה״ת ואתחנן (ריש ע׳ שו) ד„נחש בריח לעומת בריח התיכון שבקדושה .. ע״י הקול קול יעקב בעסק התורה בחי׳ בריח התיכון כו׳ דוחה ומפיל נחש בריח דקליפה כו׳״. וראה לקמן בפנים סי״ב ובהערות 56, 58.

39) דבתורה עצמה היא בחי׳ שמים שבתורה — ראה לקו״ש חי״ד ע׳ 9-1038. ושי״נ.

וראה אוה״ת פרשתנו (ע׳ רמ) וסד״ה אמרז״ל לפיכך תרצ״ט, דויי״ו דגחון שמפסיק כח הנחש (כדלקמן בפנים) הוא בחי׳ פנימיות התורה. וראה אוה״ת פרשתנו (ע׳ רמט־רנ) שהוא בחי׳ עה״ת, ולכן בכתו לברר הנחש בחי׳ עה״ד, עי״ש.

40) קידושין ל, סע״א. חדא״ג שם.

41) וראה תו״א שם (א, רע״ג) דתושב״כ ש.היא רק בחי׳ אותיות .. שהן שמותיו של הקב״ה הוא בחי׳ „שמים״ שבתורה.

42) רמב״ן בהקדמתו עה״ת. יונת אלם פכ״ט. ועד״ז זח״ב פז, א. ובכ״מ.

אין כאן מקום כלל לכח הטומאה דויו"ו דגחון מפסיקו.

יב. אֶת דעם „הפסק" פון כח הנחש דאַרף זיין ניט נאָר דורך דער עבודה פון ביטול ואיבוד כח הנחש, נאָר אויך דורך בירור הנחש, ביז ער ווערט נתהפך לקדושה: ווי חז"ל [43] זאָגן אויפן פסוק [44] „גם אויביו ישלים אתו", „זה הנחש", ד.ה. דער נחש איז טאָקע „אויביו", כמש"נ [45] „ואיבה אשית בינך ובין וגו'", פונדעסטוועגן ווערט דער נחש מאָכן שלום מיט אים [46].

און דער בירור פון נחש דקליפה איז דורך מגלה זיין דעם שורש פון נחש דקליפה, אֶת דאָס וואָס שטן לשם שמים נתכוון [47] — בחי' נחש דקדושה. ווי ס'איז מבואר [48] אין דעם ענין פון „נחש הנחושת" וואָס משה רבינו האָט געמאַכט [49], אז דורך „והביט אל נחש הנחושת" [49] ו„מסתכלין כלפי מעלה" [50], דורך דער ראי' פון בחי' נחש דקדושה, דער שורש פון נחש דקליפה, איז געוואָרן „וחי" — דער בירור פון נחש דקליפה [51].

און אויך דער „ישלים", „שלום" צווישן נחש דקדושה און נחש דקליפה איז נרמז אין אונזער פסוק:

דער צ"צ [52] איז מבאר ענין הנ"ל „ו"ו דגחון חציין של אותיות של ס"ת", אז דער ו"ו רבתי פון „גחון" איז מרמז אויף ספירת התפארת ווי זי איז עולה עד הכתר, און דערפאַר האָט זי בכח צו מחבר זיין די צווי חצאי ס"ת, וואָס זיינען בחי' חסד וגבורה [ע"ד [53] הידוע [54] בענין חצות לילה, אז דאָס איז מחבר די צוויי חצאי לילה וואָס די ערשטע חצי לילה איז יונק פון דין און די צווייטע פון חסד]: און דערפאַר איז דער ו"ו דגחון מפסיק כח הנחש, וואָרום יניקת הנחש איז פון ריבוי הצמצומים מסטרא דשמאלא, אָבער דורך דער התכללות פון ימין און שמאל (ע"י ספירת התפארת) ווערט נפסק זיין יניקה.

ו"ל, אז אויך דער „שלום" צווישן נחש דקליפה און (שרשו) נחש דקדושה איז דורך דעם ו"ו רבתי, וואָרום אֶת דער חיבור צווישן „מעלה" און „מטה" — דלא כטעות המין אז „מפלגך לעילאי דהורמיז מפלגך לתתאי דאהורמיז" [55] — איז דורך דעם קו האמצעי [56] וואָס איז מבריח מן הקצה (הכי עליון) אל הקצה (הכי תחתון) [57], און דערפאַר איז ער עושה שלום צווישן פמליא של מעלה און פמליא של מטה [58], ביז אז אויך

---

43) ירושלמי תרומות פ"ח סה"ג. ב"ר רפנ"ד.
44) משלי טז, ז.
45) בראשית ג, טו.
46) ראה אוה"ת בראשית מז, סע"ב ואילך.
47) ב"ב טז, א. וראה (סנה' נט, ב) שמש גדול כר' אלמלא נתקלל נחש כר' נחשים טובים.
48) לקו"ת חוקת ד"ה ויעש משה.
49) חוקת כא, ט.
50) משנה ספ"ג דר"ה. הובא בפרש"י חוקת שם, ח.
51) ראה גם אוה"ת שם (מח, א).

52) אוה"ת פרשתנו (ע' רמ. רמב ואילך). וראה ג"כ סד"ה כל הולך תרכ"ו.
53) אוה"ת פרשתנו שם (ריש ע' רמד).
54) זח"א צב, סע"ב. נתבאר באוה"ת לך ד"ה ויחלק עליהם פ"ה ואילך.
55) סנהדרין לט, א. לקו"ת שה"ש לח, ג. ובכ"מ.
56) ע"ד הידוע דמ"ת הי' „בחודש השלישי" — כי ענינו חיבור מעלה ומטה, ביטול הגזירה דעליונים לא ירדו כר' ותחתונים לא יעלו כר' (שמו"ר פי"ב, ג).
57) ראה זח"א א, ב. ח"ב קעה, ב. ועוד. נתבאר בד"ה פדה בשלום תרע"ג (בהמשך תער"ב). ד"ה יחיינו תש"ז ס"ב. ועוד.
58) ו"ל דבחיבור ב' חצאי תורה ע"י ו"ו דגחון, נכלל גם חיבור מעלה ומטה שבתורה עצמה, דתורה

אינעם נחש דלמטה וועט נתגלה זיין שורש, בחי' נחש דקדושה.

און אט דער „שלום" וועט זיין בגילוי בביאת משיח צדקנו, וואס אויך משיח וועט אנגערופן „נחש"[59], וועט ער אויפטאן דעם „ישלים אתו", ובקרוב ממש.

(משיחת ומאמר ש"פ שמיני תש"ל)

היא „דברי כאש" (ירמי' כג, כט. ברכות כב, א), ולאידך ניתנה למטה דוקא, במקום ש„למצרים ירדתם .. יצה"ר יש ביניכם" (שבת פח, סע"ב ואילך).

59) ראה אוה"ת פרשתנו (ע' רמ. רמב). ושי"נ. וראה גם ביאוה"ז (להצ"צ) ע' תקנו. אוה"ת ואתחנן (ע' שו). ועוד.